

*Ole Mahieu, trekker bij Critical Mass Gent,
en Anton Christiaens, bestuurslid*

Duitse *Gründlichkeit* stuurt klimaatactie tegen bruinkool

Ende Gelände, tot hier en niet verder

Duitsland staat bekend als een van de gidslanden op het vlak van de energietransitie. Een derde van de Duitse energieproductie komt uit hernieuwbare bronnen, een heel goed cijfer in vergelijking met andere Europese landen. Toch is dat maar één kant van het Duitse energieverhaal. Onze oosterburen breiden namelijk nog altijd hun bruinkoolmijnen uit. Daardoor is het land van de *Energiewende* nog altijd Europa's tweede grootste CO₂-uitstoter, enkel Polen doet het nog slechter. Uit het burgerprotest tegen die onderbelichte problematiek ontstond Ende Gelände, een grootschalige actiegroep die de onmiddellijke sluiting van de bruinkoolmijnen eist. De groep doet dat met directe actie, op en top professioneel georganiseerd, en met de kracht van de massa.

Controversiële energiebron

Je moet vanuit België niet ver reizen om de bruinkoolexploitatie met eigen ogen te zien. Nog geen 40 kilometer voorbij onze oostelijke grens liggen de grootste open mijnen van Europa. Ongeveer een vierde van de energie in Duitsland is afkomstig uit bruinkool. Ironisch genoeg werden de investeringen in bruinkool net opgeschroefd om de kernuitstap van het land mee mogelijk te maken. Dat de winning van bruinkool controversieel is, staat als een paal boven water. Bruinkool is het meest vervuilende voorbeeld binnen het gamma van fossiele brandstoffen, slechter dan steenkool, aardolie en aardgas (in die volgorde). Voor de mijnen moesten tientallen dorpen verdwijnen, samen met eeuwenoude bossen en grote lappen vruchtbare landbouwgrond. De lucht-

kwaliteit in een grote perimeter rond de mijnen is bij de slechtste van Europa. Dat allemaal als gevolg van een industrie die een dramatische klimaatimpact heeft. De mijnen in het westen van Duitsland zijn de grootste individuele bron van CO₂-uitstoot in heel Europa.

Een bezoek aan een uitkijkpunt bij de rand van een van die mijnen – het Rijnland telt er drie grote – is dan ook niet meteen de meest opbeurende uitstap. Je ziet een put zo diep als de Dom van Keulen een paar keer op elkaar en gemakkelijk zo groot als het centrum van Gent. Je wordt overdonderd door het oorverdovende geraas van de grootste graafmachines ter wereld en kilometers transportband. Aan de horizon zie je gigantische kolencentrales die immense rookpluimen de lucht injagen. Is dit de 21ste eeuw?

Efficiënt actiemodel

Maar er is hoop! Dankzij vooral Ende Gelände beginnen de maskers van het Duitse energiebeleid de laatste jaren af te vallen. Die organisatie gaat al meer dan tien jaar de strijd aan met de bruinkoolindustrie. Haar actiemodel is simpel en gaat recht naar de essentie: de mijnen en de spoorlijnen waarlangs de bruinkool naar de energiecentrales wordt gebracht, bezetten en zo de bruinkoolontginning stilleggen. De actievoerders doen dat door massale burgerlijke ongehoorzaamheid met een duidelijke actieconsensus: alles gebeurt op een vreedzame, geweldloze manier. De actie begon met zo'n 250 deelnemers en groeide in 2015 uit tot enorme directe acties met 4000 vrouwen en mannen van alle leeftijden.

Eind deze zomer bereikte het protest tegen de bruinkoolontginning een nieuwe climax, omdat de laatste restanten van het ooit gigantische Hambacherbos dreigden te verdwijnen voor de uitbreiding van de gelijknamige mijn. De Hambachmijn is de grootste bruinkoolmijn van Duitsland. Met het kapseizoen in aantocht gingen steeds meer actievoerders zich in het bos vestigen, als levend schild. Ze kregen hierbij massale steun van duizenden bezorgde burgers. Ook de Vlaamse pers (De Standaard, De Morgen, VRT NWS) berichtten daar regelmatig over. Wat jaren geleden startte met tien boomhutten, eindigde begin oktober met een manifestatie waarbij meer dan 50.000 mensen naar Hambach afzakten. Rond die tijd besliste de rechter dat energiegigant RWE, de uitbater van de mijn, niet mag doorgaan met het bos te kappen, omdat het een populatie bedreigde Bechsteins vlermuizen huisvest. De kap van het bos werd tijdelijk gestaakt.

Een paar weken na dat kleine succes was er een nieuw optreden van Ende Gelände. Het werd de grootste directe milieuactie die Europa ooit kende. 6500 actievoerders gingen in verspreide groepen op pad om de Hambachmijn te bezetten en het kooltransport te blokkeren. Onder hen enkele honderden Belgen. Dit ondanks het intimiderende optreden van de politie tijdens de dagen voordien. Bussen werden binnenstebuiten gekeerd, treinen gestopt en een eerder opgezet actiekamp werd volledig ontruimd. Ondanks die tegenstand werd de actie opnieuw een succes. Vroeg 's ochtends raakte een kleine groep op de graafmachines in de

ALLE FOTO'S © ENDE-GELAENDE

Hambachmijn. Daardoor moest de mijn haar activiteiten stopzetten. In de loop van de namiddag slaagden ook meer dan 2000 actievoerders erin om verschillende politielinies te omzeilen en de treinsporen tussen de mijn en de energiecentrale te bezetten. In de nacht van 27 op 28 oktober sliepen meer dan 2000 actievoerders bij vriestemperaturen op de sporen. Ze blokkeerden 24 uur lang het transport, zodat de energiecentrale moest worden stilgelegd. Daarna trokken ze, net als de vorige keren, moe maar voldaan naar huis. Met duizenden, vastberadener dan ooit dat er meteen iets moet veranderen.

Professionele organisatie

Een belangrijke factor in dit succes is de geziene professionaliteit waarmee Ende Gelände haar acties leidt. De strategie om de mijnen te bezetten, is creatief en uitgekend. Deelnemers hebben tal van mogelijkheden om zich goed voor te bereiden en er is ondersteuning door een juridisch team, een pers- en communicatieteam, een vertaalteam, enzovoort. De basiskampen van waaruit iedereen vertrekt, zijn een ervaring op zich. Alles wordt betaald door vrije bijdragen. Vrijwilligers kneden en bakken vers

brood voor iedereen. De afwas gebeurt spontaan, net als het opruimen van de altijd proppere tentenkampen en composttoiletten. Nadat het actiekamp dit najaar was ontruimd, werd het gewoon de volgende dag elders heropgebouwd. Door de verantwoordelijkheden zoveel mogelijk te verdelen, zijn de basiskampen een toonbeeld van spontane zelforganisatie, basisdemocratie en interne solidariteit. Deelnemen aan Ende Gelände is indrukwekkend, zowel door het gevoel van euforie dat je overvalt wanneer je met duizenden strijdt voor klimaatrechtvaardigheid, als door de ervaringen in het kamp.

Sommigen onder jullie denken misschien: 'Wat levert dat nu eigenlijk op? De andere 364 dagen van het jaar draait de machine toch gewoon verder?' Dat klopt gedeeltelijk, al kun je die vraag evengoed omkeren: 'Wat levert niets doen op?' Voor Ende Gelände gaat die onverschilligheid alvast niet op. Er is een onomkeerbaar kantelpunt bereikt. Heinde van de bruinkool is een kortetermijnkwestie. De beweging die zich inzet voor de kolenstop groeit dag na dag. De mainstream Duitse pers berichtte unaniem positief over Ende Gelände en de massale actie. De professionele organisatie en zeer beeldende

communicatie en promotie spelen hierbij zeker een rol. Algemeen wordt gesteld dat Ende Gelände de strijd in de hoofden aan het winnen is. De acties van Ende Gelände zijn overgewaaid naar Nederland¹, omdat Amsterdam de grootste steenkoolhaven van Europa is, en naar Tsjechië, waar ook veel bruinkool wordt gewonnen. De winning van bruinkool is controversiëler dan ooit en het imago van de sector krijgt rake klappen. Nu is het aan de politiek en de bedrijfs wereld om te volgen, en een versnelde koolstop door te voeren. Inclusief de creatie van alternatieve banen voor de 20.000 arbeiders die door de sluiting van de bruinkoolmijnen hun werk dreigen te verliezen. Om alvast een idee te geven: nu al werken er in Duitsland tien keer zoveel mensen in de sector van de hernieuwbare energie als in de kolenindustrie. Het alternatief is op alle vlakken beter.

WWW.ENDE-GELAENDE.ORG

¹Zie <https://code-rood.org/nl/wat-code-rood/>

